

KAMNISKI TEKSTILEC

KAMNIK

LETO XIII. — Št. 11-12

30. 12. 1975

GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE SVILANIT KAMNIK — TOZD FROTIR IN TOZD SVILA

Za nami so rezultati, pred nami so naloge

Končuje se leto in to nam daje priliko, da ocenimo, kaj smo in kaj nismo storili ter s kakšnimi upi in načrti stopamo v Novo leto.

Danes lahko nedvoumno ugotovimo, da je bilo tekoče poslovno leto izredno težko, prepleteno z mnogimi nepredvidenimi težavami, ki so nas spremljale od vsega začetka in ki so od nas zahtevale veliko prilagajanj in s tem v zvezi tudi veliko nepredvidenega dodatnega dela.

Mednarodna gospodarska kriza, za katero so mnogi poznani ekonomski strokovnjaki napovedali, da se bo v drugi polovici letošnjega leta izboljšala, se je še poglobila in zadnje napovedi kažejo, da se bo nadaljevala še globoko v prihodnje leto. Zunanji znaki teh kriz so: upadanje rasti proizvodnje, naraščajoča brezposelnost in povečanje stopnje inflacije. Naj samo nekaj podatkov ilustrira jakost krize. Stopnja inflacije v razvitih evropskih državah se giblje od 5,4% v Švici, nad 6% v ZRN, 11% v Franciji, 14% v Italiji in do 26% v Angliji. Stopnja nezaposlenosti je v 23 evropskih državah konec meseca septembra dosegla najvišjo raven v zadnjih 40 letih. Število nezaposlenih znaša 17,1 milijona ljudi ali 6 milijonov več, kot v mesecu septembru 1974.

Ta neugodna svetovna dogajanja so imela precejšen vpliv tudi na družbeno ekonomske razmere v naši domovini, saj so znana dejstva, da večino predvidevanj, ki smo jih sprejeli z resolucijo o družbenoekonomski politiki za leto 1975, nismo dosegli.

Vse to moramo upoštevati, ko ocenjujemo rezultate poslovanja v naši delovni organizaciji. Zal ta trenutek še niso znani končni rezultati poslovanja v letu 1975, zato bom uporabil podatke, dosežene v 9 mesecih letošnjega leta.

Proizvodnja se v glavnem odvíja po planu. Pričakovati je le določen izpad proizvodnje v TOZD FROTIR, zaradi nepravčasne dobave novih tkalskih strojev od firme Saurer.

Na področju prodaje smo v 9 mesecih sicer dosegli planska predvidevanja, vendar obstaja bojazen, da do konca leta plan

prodaje ne bo dosežen, predvsem zaradi izpada prodaje frotir izdelkov na domačem trgu. Vzrok za to lahko iščemo predvsem v zmanjšanju kupne moči prebivalstva, zaostrenih pogojev gospodarjenja, ki se kažejo v večji skrbi za likvidnost in ne nazadnje v velikem uvozu frotir izdelkov iz vzhodnoevropskih in neevropskih držav. Glede zadnjega naj omenim samo podatek, da je bilo v 10 mesecih tega leta uvoženo 320 ton brisač po zelo nizkih cenah, kar predstavlja več kot 3 mesečno proizvodnjo Svilanita.

Ustvarjeni dohodek, kot tudi podjetniška akumulacija, sta v 9 mesecih večja, kot je bilo predvideno s planom, upoštevajoč, da pa so zadnji meseci v letu slabši, bomo lahko zelo zadovoljni, če bomo do konca leta ustvarili predvidena pričakovanja.

Rezultati poslovanja bi bili vsekakor ugodnejši, če bi izkoristili vse notranje rezerve. Predvsem gre za izboljšanje organizacije dela, zmanjšanje škarta in bolniških izostankov ter drugih odsotnosti z dela, povečanje delovne discipline ter tudi povečanje odgovornosti in zavzetosti do dela.

Razumljivo pa je dejstvo, da smo v letošnjem letu napravili precejšen premik v opremljenosti naših proizvodnih sredstev. Montirane so nove statve, škrobilnik, strižni stroj in niz različnih strojev in pripomočkov v konfekcijah. Vse to nam daje boljše možnosti pri osvajanju novega asortimana, ki ga bomo lažje in boljše prodali na domačem, kot tudi na tujem tržišču.

Ko stopamo v Novo leto se zavedamo, da bo to leto težko. Vendar, upoštevajoč, da je delovni kolektiv Svilanita homogen celota, da vemo kam in kako naprej, da imamo sposoben kader, ki se bo znal soočiti s težavami in jih tudi rešiti, sem prepričan, da bo tudi naslednje leto uspešno.

Vsem delavcem Svilanita, kot tudi njihovim družinam želim veselo praznovanje in veliko uspehov, zadovoljstva in zdravja v Novem letu.

Ribaš ing. Slavko



*Srečno in zadovoljno novo leto,
želijo delovnim ljudem Svilanita
organi upravljanja, družbeno
politične organizacije in uredniški
odbor*

Likvidnost - plačilna sposobnost

Naš izvoz

Plačilna sposobnost, ki jo običajno imenujemo s tujko »likvidnost«, je izraz operativne sposobnosti finančnega poslovanja v vsakem gospodarstvu. Zanimivo je, da se v jugoslovanskem gospodarstvu zelo pogosto srečujemo z besedama likvidnost in nelikvidnost in da prav v tem gospodarstvu pogosteje naletimo na nelikvidnost. V razvitem zahodnoevropskem ali drugem razvitem gospodarstvu se istočasno pojavlja nelikvidnost in konkurs. Podjetnika, ki ni sposoben plačevati svojih obveznosti v dogovorjenih rokih, prisilijo upniki na konkurs. Pri nas pa lahko podjetje, ki je nelikvidno, (ima blokiran žiro račun) še naprej kupuje blago, proizvaja in prodaja, ter z veliko zamudo plačuje obveznosti.

Ker na tem področju vlada v Jugoslaviji velik gospodarski nered — veriga dolžnikov in upnikov se vleče v neskončnost — je zakonodajalec zavzel že več ukrepov. Za področje investicijskih dobrin je z zakonom onemogočena nabava brez razpoložljivih denarnih sredstev. Dokler ni zagotovljeno plačilo naročenega blaga s čekom, menico, garancijo banke oziroma s predplačilom, dobavitelj ne sme dobivati blaga. Prav tako izvajalec del ne sme izvajati gradnje investicijskega objekta, če na enak način nima zagotovljenih plačil.

Ker so kazenske sankcije za kršitev omenjenega zakona zelo ostre, je s tem na področju plačevanja investicijske nelikvidnosti odpravljena. S tem pa je zaustavljena tudi investicijska gradnja, če investitor nima na razpolago likvidnih sredstev.

Na področju nabave reprovromateriala je problematika znatno težja. Če bi zakonodajalec ukrepal enako kot pri investicijskih — o tem trenutno še tečejo razprave o zakonodajnih organih — bi momentalno nastal velik zastoj v prodaji in v proizvodnji. Tu je zakonodajalec že pred leti predpisal, da se neplačane terjatve, ki so starejše od 90 dni v določenem odstotku evidenčno odpisujejo v breme dohodka. To pomeni, da ne moremo deliti dela dohodka, ki je bil ustvarjen s prodajo blaga, ki še ni plačano. S plačilom teh terjatev se seveda odpisani dohodek prizna delovni organizaciji. Postopno je zakonodajalec skrajševal zakonski rok plačila od 90 dni preko 60 dni na 45 dni, za trgovino pa celo na 30 dni. S takim ukrepom se dohodek gospodarstva občutno zmanjšuje, ker — kot je bilo povedano uvodoma — plačila zaostajajo za dogovorjenimi roki.

Zakonodajalec je sprejel še en ukrep, s katerim namerava napraviti red v dolžniško — upniških odnosih. Po zakonu morajo biti vse neplačane terjatve knjižno vsklajene s kupcem po stanju zadnjega dne v letu, kar pomeni, da mora kupec pisмено potrditi stanje neplačanih terjatev. Za vse zneske, ki jih kupec pisмено ne potrdi bodisi iz malomarnega odnosa do poslovanja ali iz katerega drugega opravičenega razloga (ni prejel

blaga ali računa), mora dobavitelj v celoti evidenčno zmanjšati dohodek.

To je ukrep, ki ga je treba vsekakor pozdraviti, vendar prinaša s seboj mnogo težav. Problem je v časovni stiski, ker je na razpolago le dober mesec dni časa za vsklajevanje. Problem je toliko večji v prehodnem obdobju, ker mnogi kupci pretekla leta niso odgovarjali na poslano jim vskladitve. Zato se je delo nakopičilo. Novi zakon o vskladitvah nalaga kupcu obveznost, da mora v roku 8 dni odgovoriti na poslano vskladitev, sicer ga bremenijo kazenske sankcije. To določilo je novo in bo dolžnike obvezovalo na bolj odgovoren odnos do tega vprašanja.

V naši delovni organizaciji je ta problem zelo pereč, ker imamo zelo razvejano prodajo med mnogoštevilne kupce.

31.	5.	1975	33.368	tisoč din ali
30.	6.	1975	31.748	tisoč din ali
31.	7.	1975	35.958	tisoč din ali
31.	8.	1975	34.345	tisoč din ali
30.	9.	1975	32.735	tisoč din ali
31.	10.	1975	31.128	tisoč din ali

Iz pregleda je razvidno, da so se terjatve zmanjšale. Po stanju koncem oktobra so nam kupci dolgovali povprečno 57 dnevno

31.	5.	1975	11.678	tisoč din ali
30.	6.	1975	10.366	tisoč din ali
31.	7.	1975	11.029	tisoč din ali
31.	8.	1975	6.926	tisoč din ali
30.	9.	1975	7.000	tisoč din ali
31.	10.	1975	8.202	tisoč din ali

Vzporedno z znižanjem terjatev so se znižale tudi obveznosti do dobaviteljev, le da so se te znižale v večji meri kot terjatve. Vzrok je v padanju zalog.

Ob dejstvu, da obveznosti v zadnjih mesecih ne presegajo 21

Likvidnost Svilanita

Višina terjatev do kupcev je v veliki meri odvisno od konjunktura (dobre prodaje) na trgu. V pogojih konjunktura prodajna služba ustavi dobavo blaga slabim plačnikom. Trenutno imamo težko situacijo pri prodaji naših izdelkov, posebno frotirja. Zato smo pripravljene dobaviti blago vsakemu kupcu, ne glede na to, če je dober plačnik ali ne, da je le pripravljen kupiti naše blago. Tudi izterjava je zelo težka. Kupca lahko le prosiš naj plača, ne smeš pa terjati preko sodišča. Kupec istočasno izsiljuje, naj mu priznamo popust za takojšnje plačilo (kasaskonto), čeprav kasni s plačilom tri mesece ali več.

Stanje terjatev za nekaj mesecev nazaj je bilo naslednje:

61	koledarskih dni
58	koledarskih dni
66	koledarskih dni
63	koledarskih dni
60	koledarskih dni
57	koledarskih dni.

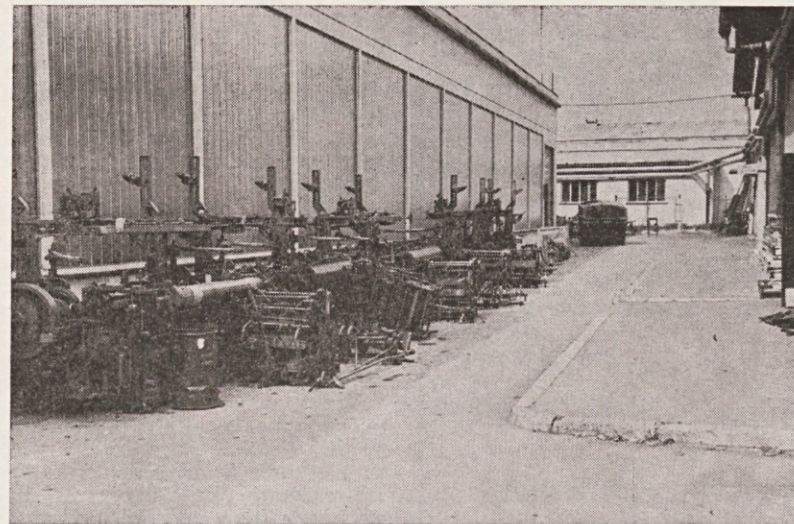
ali nekaj manj kot dvomesečno prodajo.

Naše obveznosti do dobaviteljev pa so se gibale takole:

30	koledarskih dni
26	koledarskih dni
28	koledarskih dni
20	koledarskih dni
18	koledarskih dni
21	koledarskih dni.

koledarskih dni v povprečju, lahko ugotovimo, da je naša likvidnost dobra in da se le malo delovnih organizacij v sedanji gospodarski situaciji lahko pohvali s tako likvidnostjo.

S. D.



Tkalnica frotirja je v celoti modernizirana. Stare statve odhajajo v pokoj

Srečno novo leto 1976

Izvažamo iz dveh razlogov: prvič zato, ker moramo ustvarjati devizna sredstva za nakup reprovromateriala in rezervnih delov in drugič zato, ker je za domače tržišče naša proizvodnja prevelika. Posebno nevarno je napolniti domače tržišče z blagom v klasi, ker se s tem otežkoča prodaja regularne robe. Na žalost pa je pri nas škartiranega blaga izredno veliko. Zato je primerno, da se škartirano blago izvozi, če je mogoče najti kupca pri katerem se doseže vsaj kolikor toliko primerna cena.

Izvažati tekstil danes ni lahko, ker je na tem področju konkurenca neverjetno velika. Na evropsko tržišče pritiskajo vse dežele, ki so v zadnjem času razvile tekstilno industrijo, to je od daljnega vzhoda do Južne Amerike. Obenem pa vlada povsod gospodarska kriza, kar se najbolj odraža na področju potrošnje izdelkov lahke industrije.

Kljub temu nam je uspelo da bomo za letos uspeli uresničiti naše izvozne obveznosti, ki smo si jih zadali z letnim planom. V letu 1976 moramo izvoziti za 3 milijarde in pol S dinarjev blaga. Trenutno je sklenjenih za 1 milijardo in sto milijonov S din pogodb, ki naj se realizirajo v prvem polletju.

Zanimanje za naše blago sicer je, toda brisače manjših dimenzij nikakor ne gredo v denar, oz. zanje ne dobimo primerne cene. Velike brisače, predvsem plažne, prodajamo z lahkoto, tu pa nam manjkajo kapacitete. Naše mnenje je, da bi morali te kapacitete čimprej povečati ter se pri izvozu specializirati samo na tovrstno prodajo. Zato bi bilo potrebno pri tem usmeriti vse sile, da prav na tem področju dosežemo tako kvaliteto in vzorce, ki bodo res iskani.

Ob tem pa je treba stremeti za tem, da so te kapacitete res smotrno izkoriščene, saj 20 — 30% škarta pri teh proizvodih ne more biti dopustno, še manj pa, da se proizvede posameznih desenov več, kot je prodanih. Tako preveč proizvedeno blago pomeni zalogo, ki gubi na tržišču na vrednosti.

Naše izvozno tržišče je še vedno zapadna Evropa. Nikakor ne uspemo prodati naše blago v dežele v razvoju in socialistične države, kljub temu, da smo usmerili naše napore tudi na ta teren. Razlogi, da tu ne uspemo, so različni. Predvsem je v tretjem svetu razlog za neuspeh ta, da se tam pojavljajo proizvodi iz daljnega vzhoda, katerim pa po ceni nikakor ne moremo konkurirati. Tudi pri nas se pojavljajo v velikih količinah brisače iz teh dežel. Njihova uvozna cena je za 40% nižja od tiste po kateri mi izvažamo, zato si lahko predstavljamo, kako moti tak uvoz našo prodajo na domačem trgu.

Iz vsega sledi, da prihodnje leto ne bo lahko izvažati. Prva naloga je, da bomo konkurenčni tako po ceni, kakor tudi po kvaliteti in izgledu naših izdelkov.

Vinko Bernot

Razgovor z našim sodelavcem, strokovnjakom za marketing, Stigom Penje

Ena izmed mnogih dejavnosti Organizacije združenih narodov je tehnična pomoč državam v razvoju. Različne države lahko zaprosijo to organizacijo za pomoč na kateremkoli področju in OZN jim posreduje svoje strokovnjake za dobo treh mesecev ali več. Ta pomoč je brezplačna.

Na tak način je prišel v našo delovno organizacijo strokovnjak za marketing, Stig PENJE. Naša delovna organizacija se je že dalj časa zavedala, da bi bilo nujno reorganizirati in modernizirati oddelek MARKETING. Na tržišču se namreč vedno bolj uveljavljajo konkurenčna podjetja, poleg tega pa se pojavlja na tržišču še uvožen frotir z vzhoda. Zaradi tega nismo več edini gospodarji na tržišču. Za tržišče se bomo morali vedno bolj prizadevno boriti. To je naloga Marketinga. Zavedati se moramo, da so to velike in odgovorne naloge, saj je od poslovanja naše delovne organizacije odvisnih 760 ljudi s svojimi družinami. Tem obširnim nalogam pa naš oddelek MARKETING v starem sestavu ni kos.

STIG PENJE je strokovnjak za marketing, ki dela že 30 let na področju tekstilne industrije. Z njegovo pomočjo bomo reorganizirali naš oddelek MARKETING. Prve tedne svojega delovanja v naši delovni organizaciji je gospod Penje izkonistil za zbiranje podatkov o poslovanju naše delovne organizacije, o tržišču in o naši konkurenci. Tako se je natančno seznanil s situacijo v naši delovni organizaciji in s situacijo na našem tržišču. Na osnovi tega je pripravil več predlogov za reorganizacijo in modernizacijo MARKETINGA. Gospod Penje stoji našim delavcem v marketingu in v komercialni službi zvesto ob strani, razpravlja z njimi o vseh problemih, jim pomaga s svojimi izredno domiselnimi nasveti in idejami.

Z željo, da bi strokovnjaka za marketing, Stig Penja predstavili našim delovnim ljudem, ga je urednik zaprosil za kratek razgovor. Tej želji je rad ustregel.

Pogovor je poteka približno takole:

»Ali bi se hoteli predstaviti našim delavcem?«

»Sem švedski državljani in živim z družino v bližini Stokholma. K vam sem prišel kot predstavnik Organizacije združenih narodov, oddelka za mednarodno tehnično, znanstveno, kulturno in prosvetno sodelovanje. Ta oddelek je bil ustanovljen leta 1966 in ima sedež na Dunaju. Vsaka država, članica ima pravico do brezplačne tehnične pomoči. Tako me je OZN zaprosila za pomoč in prišel sem k vam. Sem idealist in se ves premdelu, da bi dosegel cilj, ki sem si ga zadal. Zapustil sem dom in družino ne zaradi denarja, kajti denar lahko zaslužim tudi v svoji domovini, ampak zato, da bi vam pomagal.«

»Kakšno je vaše poslanstvo v naši delovni organizaciji?«

»Vaša delovna organizacija me je pozvala preko OZN, da bi prišel pomagat pri reorganizaciji in pri razvijanju službe marketinga. Delam po svojem programu upoštevajoč vaše prilike in možnosti. Nujno je razširiti in modernizirati marketing, ker bo le tako lahko marketing podprl in pospešil prodajo. Ugotovili smo že prav na začetku našega dela, da bo doba treh mesecev za izvršitev teh nalog prekratka. Zato je vaša delovna organizacija zaprosila za podaljšanje te pomoči. Od OZD smo medtem že dobili pozitiven odgovor. Zato vam lahko že povem, da bo moja misija trajala še nadaljnje tri mesece in sicer od 15. januarja 1976 dalje.«

»Ali ste bili že prej v naši državi in kaj ste slišali o njej?«

»Ne, to je moj prvi stik z Jugoslavijo. O vaši deželi pa sem veliko slišal in bral.«

»Ali veste za naš boj proti okupatorju?«

»Oba sva toliko stara, da veva deloma iz lastnih izkušenj, kaj se je dogajalo v drugi svetovni vojni. Vedno sem se zanimal za politično zgodovino, med drugo svetovno vojno pa sem z zanimanjem zasledoval vašo borbo za svobodo. Občudoval sem smelost in pogum vaših partizanov. Skratka občudujem in spoštujem vašo borbo za svobodo in neodvisnost.«

»Kako ste se vživeli v naši sredini?«

»V svojem življenju sem veliko potoval v druge države, kjer sem se izobraževal in delal. Vendar sem bil takrat mlajši. K vam sem prišel kot zrel človek z mnogimi izkušnjami. Prišel sem v vašo državo, katere jezika ne govorim. Ustavil sem se v malem mestu, ki je kombinacija med mestom in vasjo. Njegovi prebivalci so meščani in kmetje. Imam občutek, da ste vsi zelo povezani z zemljo in to je prav. Že po nekaj dneh bivanja v Kamniku, sem začutil željo, da bi živel prav med temi ljudmi v tem prijetnem mestecu. Tako sem opustil svojo namero, da bi si poiskal stanovanje v Ljubljani in sem ostal v Kamniku. Ljudje so prijazni in pristrčni. Jezik ne predstavlja velike ovire. Z ljudmi lahko kontaktiram. Saj moje delo zahteva, da sem v tesnem kontaktu z ljudmi in da jih spoznam do njihovega bistva.«

»Ali vam naši strokovni delavci nudijo pri vašem delu dovolj pomoči?«

»Da. Delo poteka pri vas v izredno prijetni atmosferi in vsi so mi pripravljani pomagati. Na moja vprašanja dobim prijazne in odkritosrčne odgovore.«

»Ali bo imela naša delovna organizacija konkretne koristi od vašega strokovnega dela?«

»Upajmo! Sicer pa vam na to vprašanje težko odgovorim. Opazil pa sem, da so mnogi predlogi in ideje tukaj dobrodošli.«

»Ali menite, da so naši izdelki konkurenčni tudi na svetovnem tržišču?«

»Svilanit proizvaja artikle visoke kvalitete, ki lahko zadovoljijo tudi najbolj zahtevne potrošnike na domačem in tujem tržišču.«

»Kako gledate na našo samoupravno ureditev?«

»Osebnostno imam občutek, da Svilanit zelo dobro upravlja. Ugotavljam, da je ta oblika organizacije, ki je verjetno običajna za vaš sistem samoupravljanja, v Svilanitu zelo uspešna in učinkovita. Na žalost se ne morem poglobiti v vašo organizacijo in samoupravljanje, rad pa bi kdaj prisostvoval sestankom samoupravnih organov.«

»Vem, da imate v vaši državi drugačen delovni čas. Zanima me, kaj menite o našem delovnem času?«

»Mislim, da je pri vas ta delovni čas zelo dober in tudi meni odgovarja. Pri tem delovnem času imate možnost, da se v popoldanskem času posvetite družini, lahko se ukvarjate s športom in kulturo. Več možnosti imate, da si kaj ustvarite.«

»Imate kakšne pripombe k ureditvi našega mesta in kaj menite o našem turizmu?«

»Moj prvi predlog je, da bi prestavili glavno cesto iz mesta. Kar se tiče turizma imam to

»Imate morda še vi kakšno vprašanje?«

»Švedska je demokratična dežela, ki ima veliko skupnega z Jugoslavijo. Za naše ljudi je vaša dežela zelo zanimiva, zato prihaja k vam mnogo naših ljudi. Z zanimanjem tudi študiramo vašo obliko samoupravljanja. Mislim, da imamo tudi nekaj skupnih ciljev, ker vsi želimo živeti v miru in v prijateljskih odnosih do sosedov.«

Prosil bi vas, da mi odgovorite na vprašanje, kako poteka vaše samoupravljanje in kakšno vlogo imajo delavci v poslovnih odločitvah.«

»Naši delavci z velikim zanimanjem in prizadevnostjo ter po svojih zmognostih sodelujejo v upravljanju našega podjetja. Sodelujejo pri odločanju o vseh stvareh. Težava je v tem, da se nekateri delavci zaradi pomanjkljive izobrazbe ne morejo poglobljati v probleme na področjih, ki so jim manj poznana. Zaradi tega je njihovo sodelovanje v upravljanju nekoliko omejeno. Naša družbena ureditev temelji na družbenem samoupravljanju, to je na delavskem razredu in to je naša pot v socializem.«



Razgovor v komerciali s trgovskimi zastopniki. Med njimi Stig Penje

pripombo, da povsod manjkajo prospekti in razna obvestila za turiste. Sam bi želel imeti prospekt mesta Kamnik z opisom zgodovinskih in drugih znamenitosti. Opazujem lepe spomenike v vašem mestu (spomenik generalu Maistru in spomenik talcem) in zelo pogrešam razlago o nastanku spomenikov.«

»Bi nam morda povedali kaj zanimivega o vaši deželi?«

»Morda vas bo zanimalo, da je Švedska ena izmed prvih držav v Evropi z demokratičnim parlamentom, njeno pravosodje pa temelji na najstarejšem zakonu na svetu, ki je bil sestavljen še v času ko je bila Švedska razdeljena v kneževine.«

Tako sva sklenila razgovor z našim sodelavcem Penjem, ki ravno zdaj odhaja na dopust v domovino, zato sem mu zaželel srečno pot in ponovno vrnitev med nas. V imenu vseh delavcev Svilanita in v svojem imenu sem mu zaželel srečno, zdravo in uspešno NOVO LETO. Penje se mi je za moje želje zahvalil in me prosil, naj posredujem delavcem Svilanita njegovo novoletno čestitko, ko nam želi obilo poslovnih uspehov v letu 1976.

Strokovnemu sodelavcu g. Stigu Penje se iskreno zahvaljujem za njegovo prijaznost in za iskrene besede v najinem pogovoru.

Urednik

Vprašanje energetike in ukrepi za racionalno uporabo energije

Energija je eden od najvažnejših materialnih pogojev za razvoj gospodarstva in njegove produktivnosti. Naraščanje proizvodnosti gospodarstva pa predstavlja materialno osnovo za razvoj družbene skupnosti. Kadar govorimo o energetiki, mislimo na električno in kalorično energijo (para), tehnološko vodo in stisnjen zrak. Na racionalno porabo vseh teh medijev moramo paziti na vsej njihovi poti, od proizvodnje do pare. Tehniški predpisi točno predpisujejo dovoljene izgube energije na vseh napravah. Pri nas v Svitanu imamo vse primerne energetske naprave nove. To pomeni, da so bile te naprave izdelane v skladu z veljavnimi tehničnimi predpisi, kar zagotavlja, da so vse izgube energije na tem področju izpod dovoljenih meja. Nehote pa se pojavlja vprašanje ali se ta energija, ki je dovedena v posamezne proizvodne ali druge prostore koristi racionalno. Žal moram ugotoviti, da temu ni tako. Neracionalna poraba energije se vidi predvsem v sledečem:

■ Električna energija v tovarni

Večinoma imamo fluorestenčne svetilke, ki dajejo napram navadni žarnici skoraj 100% več svetlobe pri isti moči. Imajo pa to slabo lastnost, da se ob okvari starterja luč ne prižge in se vidi samo malo svetlikanja na obeh krajih cevi. Poraba toka pa je ob tem prav taka, kot da luč sveti. Takih primerov je v tovarni precej. Nadalje imajo nekateri stroji prigrinjane motorje tako, da je možen prazen tek motorja v času odmorov itd.

Pri nas v tovarni rabimo skoraj 40% električne energije za vzdrževanje dobrih delovnih pogojev kot so razsvetljava, klima, prezračevanje, transport, varnost itd. Komaj 60% pa za pogon tehnoloških strojev. Zato

mislim, da ne smemo stremeti za manjšo porabo električne energije, temveč za smotrno korišćenje iste in s tem zagotovitev dobrih delovnih pogojev.

■ Kalorična energija

Vsi naši prostori so ogrevani z radiatorji ali s klimatskimi napravami. Temperaturo v prostori želimo dosegati od 18 do 22°C. Zaradi nekaterih zastarelih ali slabo izvedenih naprav, nam to vedno ne uspe. Primeri so, da je večje število prostorov z različnimi zahtevami po toploti, napajanih iz iste toplotne postaje brez vmesnih regulacij. Tak način skoraj ne more zagotoviti danih zahtev. S tehnološko paro oskrbujemo v glavnem barvarno, v prihodnosti pa bomo tudi škrobilni stroj. Od teh porabnikov pare, vračamo v kotlovnico nastali kondenzat ter ga ponovno koristimo za napajanje parnih kotlov. S paro oskrbujemo tudi živilsko industrijo od koder pa večinoma kondenzata ne

vračajo, kar je velika škoda. Večje izgube toplotne energije v naši tovarni, ki bi se lahko še koristila je v toplih odpadnih vodah iz barvarne.

■ Tehnološke vode

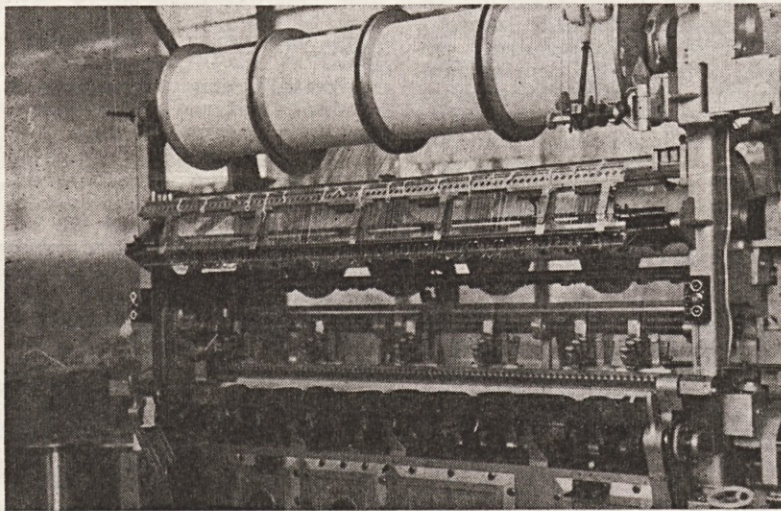
Oskrbovanje naših proizvodnih strojev in naprav z mehko in trdo tehnološko vodo vršimo iz dveh virov. Prvi so domači vodnjaki, drugi pa mestni vodovod. Iz drugega oskrbujemo tudi vse klimatske in sanitarne naprave. Na osnovi statistike je ugotovljeno, da so v barvarni zelo zmanjšali porabo vode za barvanje in beljenje istih količin preje. Zal pa je mnogo primerov po vsej tovarni, da so pipe odprte in voda odteka brez koristi v kanalizacijo. V poletnih mesecih si marsikdo hladi pijačo tudi po par ur pod pipo. Površni račun pokaže, da bi bilo ceneje ob vsakem času brezplačno dobiti hladno pijačo v menzi, kot pa porabiti kar m³ drage vode za hlajenje.

■ Stisnjen zrak

Pri novjših strojih smo pričeli uporabljati za krmiljenje stisnjen zrak. Začasno smo montirali kompresorsko postajo kar v hodniku kotlovnice. Postopoma gradimo razvodno omrežje cevovodov za stisnjen zrak. Kmalu bodo vse naprave, ki rabijo tak zrak napajane iz centralne kompresorske postaje. Stare, po tovarni razdrobljene male kompresorske postaje, pa bomo kasneje porabili kot rezervo v novi kompresorski postaji. Že s to ureditvijo razvoda zraka bomo bolj racionalno koristili energijo, ki je potrebna za pogon kompresorjev.

V novjšem času pa se vse povsod postavljajo vprašanje, kaj storiti, da bi porabili čim manj energije. Nekatere razvite države so uvedle v promet manjše dovoljene hitrosti. Za ogrevanje poslovnih in stanovanjskih prostorov pa so določili najvišjo dovoljeno temperaturo 18°C.

Mislim, da pri nas še ni potrebno omejiti maksimalnih višin temperature v prostorih, osvetljenosti delovnih mest, prezračevanja prostorov itd. Take pogoje postavljamo le v izjemnih primerih, če imamo reducirano porabo električne energije in še to bomo omilili, ko bo pričel obratovati diesel-električni agregat. Da bi racionalno koristili energijo vseh vrst v naši tovarni, bi po mojem mišljenju morali prikazati koliko stroškov predstavlja poraba energije v posamezni tehnološki enoti. Morali bi tudi prikazati prihranke na tem strošku. Ljudi, ki pa lahko vplivajo na višino teh stroškov, bi morali nagradjevati poleg ostalih dejavnikov, tudi od relativne porabe energije.



En rašel, en mojster, ena delavka. Ali je to rentabilno?

Z. S.

ITMA 1975

ITMA — mednarodna razstava tekstilnih strojev, kjer se vsaka štiri leta razstavljajo in prikazujejo novitete s področja tekstilne industrije, je za konfekcioniranje prinesla pravo razočaranje. Ne vsled tega, da ni bilo razstavljenih konfekcijskih strojev, temveč zaradi tega ker vodilni proizvajalci konfekcijskih strojev v svetu kot so PFAFF, UNION SPECIAL, ADLER, DÜRKOPP, JUKI itd. sploh niso razstavljali svoje proizvodnje. Od predstavnikov tovarn smo lahko izvedeli, da bodo te tovarne svoje najnovejše dosežke prikazale na konfekcijskem sejmu v Koelnu novembra 1976.

Velik napredek pri gradnji konfekcijskih strojev so vsakakor dosegli Madžari in Čehi katerih stroji so na pogled in prikazano delo zelo funkcionalni,

vendar pa iz estetskega videza ne preveč privlačni, vprašanje pa je tudi kvaliteta materiala in rezervnih delov, saj je teh strojev v Jugoslaviji zelo malo.

Singer ni pokazal nobenih revolucionarnih sprememb, istočasno pa naj omenim, da je Singer edini proizvajalec šivalnih strojev, ki do sedaj še ni montiral QICK ali VARIOSTOP motorjev.

REKE je pokazal najnovejšo specialke za šivanje vseh vrst gumbov, gumbnic, zadrž, stroje za zatrdjevanje in za prišivanje trakcev in izdelavo zank za plašče in hlače.

Firma RIMOLDI, ki tesno sodeluje z ameriško firmo ROCKWEL INTERNATIONAL je imela največji razstaveni prostor med proizvajalca šivalnih strojev. Ne bi se hotel dotakniti širokega programa te firme, vendar pa je vredna omemba naprave za odsesavanje ali razpihavanje

prahu in odrezkov, ki nastajajo pri šivanju in zankanju. To je zelo pomembno vsled tega, da se med transporterje oziroma priželec (grajferje) na strojih za zankanje ne nabira prah ali odrezki, kar povzroča veliko trenje ali celo lome na strojih s čimer smo tudi mi v naši proizvodnji že imeli probleme.

Firma NECCHI, ki poslovno tehnično sodeluje z našim največjim proizvajalcem šivalnih strojev BAGAT iz Zadra je razstavljala predvsem stroje za težko konfekcijo — usnjarsko. V svojem programu imajo tudi lažje stroje, vendar samo šivalne. Od specialk pa je že zelo izpopolnjen stroj za zatrdjevanje in ima možnost dvanaestih načinov zatrditve z ozirom na željeno širino in dolžino, brez ozira na debelino materiala.

S področja krojenja je prikazalo svoje proizvode enajst bolj ali manj priznanih proizvajalcev krojilnih miz in pripomočkov za

krojenje. Vse krojilne mize so bile opremljene s polagalnimi napravami, ki so imele fotocelice za precizno nakladanje krojev na krajec. Naklada se po mizi ne premika ročno ampak se s pomočjo transportnega traku pomakne do izrezovanja, kar vsekakor omogoča bolj natančno izrezovanje in preprečuje pikanje plasti. Kako rešiti problem krojenja progastih tkanin in karo tkanin pa je prikazala firma VENS iz Francije. Pod mizo je po celi širini nameščen mehanizem ali več mehanizmov za dviganje in spuščanje igel. Vsak mehanizem ima po celi širini luknje zato, da se lahko igle namestijo v željeni položaj. Na vsaki strani mize je tudi mehanizem za dviganje in spuščanje igel v željeni položaj. S takim načinom polaganja se doseže natančnost pri polaganju črte na črto, kar je izredne važnosti predvsem pri krojenju žepov in fazon.

Transportna oprema za racionalno delo v tekstilni industriji

Na svetovni razstavi ITMA 75 v Milanu so bila razstavljena raznovrstna transportna sredstva in oprema. Zastopane so bile poznane firme iz številnih držav. Tu smo lahko srečali tudi eno najbolj znanih firm »System Schultheis Gubh & Co« Maschinenfabrik iz Fulde z izredno širokim proizvodnim programom. Podaja sistemske rešitve transportne in skladiščne tehnike za vsa področja tekstilne industrije: tkalnico, pletilnico, predilnico, proizvodnjo tepihov, barvarno in oplemenitilnico. Ukvarjajo se tudi s planiranjem in projektiranjem notranjega transporta materiala. V novejšem času se poleg engineeringa pojavlja tudi delo po meri, kar pomeni, da strokovnjaki firme prilagodijo dvigalne in transportne naprave ter skladiščne sisteme posebnim pogojem posameznega stroja in obrata.

Novost pri firmah so različne električno upravljane dvizne naprave pri motoriziranju transporta osnovnih valjev v tkalnici. Naprava transportira in vlaga vdete osnovne valje skupaj z napravo za vlaganje listov in lamel. Funkcionira tako, da dviga in vlaga tkalsko osnovo in brdo preko elektrohidravlične paralelne izpeljave in vpeljave listov in lamel. Samo en delavec lahko opravlja delo z najtežjimi bremenami v ozkih hodnikih in na milimeter točno vlaga osnovne valje, lamele in liste v statve. Voz sestoji iz dveh velikih pogonskih koles in štirih samostojno vrtljivih koles. Upravljanje ojnice je na desni strani z vgrajenim servo — vodilom, levo in desno stran je možno ločiti in samostojno voziti. Elektrohidravlični dvizni sistem se aktivira s pregljbnim stikalom na komandni plošči ali z dajinskimi posluževanjem preko kabla.

Za transportiranje tkalskih osnov sta na voljo dva različna sistema:

— prvi sistem uporablja določeno število transportnih skladiščnih vozičkov brez dvigajočih sredstev, ki se lahko sestavijo oz. spnejo z vdevalno napravo »Uster«. Za vdevanje v statve se predloži vdeta tkalska osnova na hidravlični dvizni voz.

— drugi sistem uporablja transportne vozove, ki so opremljeni s hidravlično ali z mehanično dvizno pripravo. Vdeta osnova se pelje neposredno v statve. Tkalsko brdo se lahko vloži v statve so posebno hidravlično nakladalno napravo. Za vdevanje služi avtomatski vdevalni stroj Uster. Prevoz polnih snovalnih valjev, če so le-ti težji, se vrši z akumulatorskim vlečnim strojem med pripravljalnico in tkalnico.

Za transport in vlaganje učinkovitih osnov v frotir statve služi posebej za ta namen skonstruiran dvizni voz Modell HHW-VR 750, 1000, 1500 kg. Prijemalci v obliki kavčev služijo za vlečanje oz. vprejem bremena. Dolžina prijemalcev je prirejena premeru osnovnega valja. Uravnavanje vertikalnega pomika s pomočjo komandnega bloka ob široki strani priprave prav tako tudi obračanje in izvlačenje opornih vilic.

Maksimalna dvizna višina je 2200 mm. Izvlčene vilice povečajo stabilnost pri vlaganju osnove v statve. Voz sestoji iz dveh ojníc, vodilnih koles in dveh obračalnih koles, ki omogočajo lahko vožnjo. Možna je vzdolžna in prečna vožnja s kolesi, ki imajo kroglične ležaje in so zaščiteni pred navijanjem niti.

Posebna novost, ki jo je prinesla firma Schultheis je motorizirani transport osnovnih valjev t. j. tkzv. Kettbaum — Hochhubwagen Modell HHW-IV. Namenjen je predvsem za vlaganje »mamut« valjev v razne ravne pletilne stroje. Krmiljenje in posluževanje se vrši v ojnici, ki jo upravljamo z roko.

Posamezni organi za posluževanje in krmiljenje so nameščeni v ojnici glavi. Pogon se vrši z elektromotorjem na istosmerni tok in je iziden kot motor s pestom in planetnim gonilom. Pogonsko kolo je obešeno ob stabilnem vrtljivem vencu. Pogonski motor se uravnava s tkzv. »Tyristor« krmiljenjem. Gonilno kolo ima premer 330 mm in omogoča udobno vožnjo tudi po neravnih tleh. Ima kvaljasti prijemalec, dva navadna prijemalca (690 mm in 900 mm) in teleskopski prijemalec.

Firme, ki proizvajajo transportna sredstva prilagajajo konstrukcije posameznim vrstam proizvodnih strojev kot so statve, snutkovni pletilni stroji, račli itd. Firme Schultheis in Gekinger sta izdelali transportna sredstva za firme: Rütli, Saurer, Picanol, Sulzer ter za Mayer, Liba, Barfus itd.

Na sejmu je bila prvič prikazana polavtomatska vdevalna naprava Modell AEH-400, ki omogoča visoko produktivnost statve zaradi majhnih zastojev.

Nemalo firm je razstavljalo sredstva za viseči transport:

- Stam, Italija
- Lemaire & Cie, Francija
- PSB Pfalzstahlbau, Z. Nemčija
- JAS AG Zürich, jet age systems, Švica
- Midavidson Ab, Švedska itd.

Viseči transport je že dalj časa poznan in ga je možno uporabiti v predilnicah in previjalnicah za prevoz navitkov in cevok, v konfekciji za povezavo z delovnimi mesti, za skladiščenje konfekcijskih izdelkov itd.

Nekateri razstavljalci so prikazovali razne pripomočke za transport tekstilnega materiala kot so:

- transportni vozički s konstantnim nalagalnim oz. razlagalnim nivojem. Kovinske zaboje v taki izvedbi proizvaja firma »ZARGES LEICHTBAU«;
- transportni vozički iz polietilena;
- paletni zaboji iz polietilena, oboje in vrsto drugih proizvodov dela italij. firma »Capp — plast«. Palete so dveh dimenzij 120 x 100 in 120 x 80. Plastični zaboji v izmeri 100 x 60 x 57 so iz snovi »Eltex«.

Izredno veliko število firm je razstavljalo pregledovalne mize, ki so prirejene za polaganje ali rolanje blaga in na merjenje blaga. Na tem področju je ena

od firm in sicer »Ing. Paul Drewell« Bau elektronischer Messgeräte iz Z. Nemčije izdelala registrirno napravo za napake Typ SKB 540 za pregledovalno mizo.

Mnogo firm je razstavljajo pakirne stroje tako tudi dve firmi, ki sta nam najbolj poznani, to sta »Beck Packautomaten« in »Arbter«, ki je razstavil frotir šivalni avtomat, ki popolnoma avtomatsko izdeluje vse velikosti brisač. Kontinuirni potek dela obsega naslednje faze:

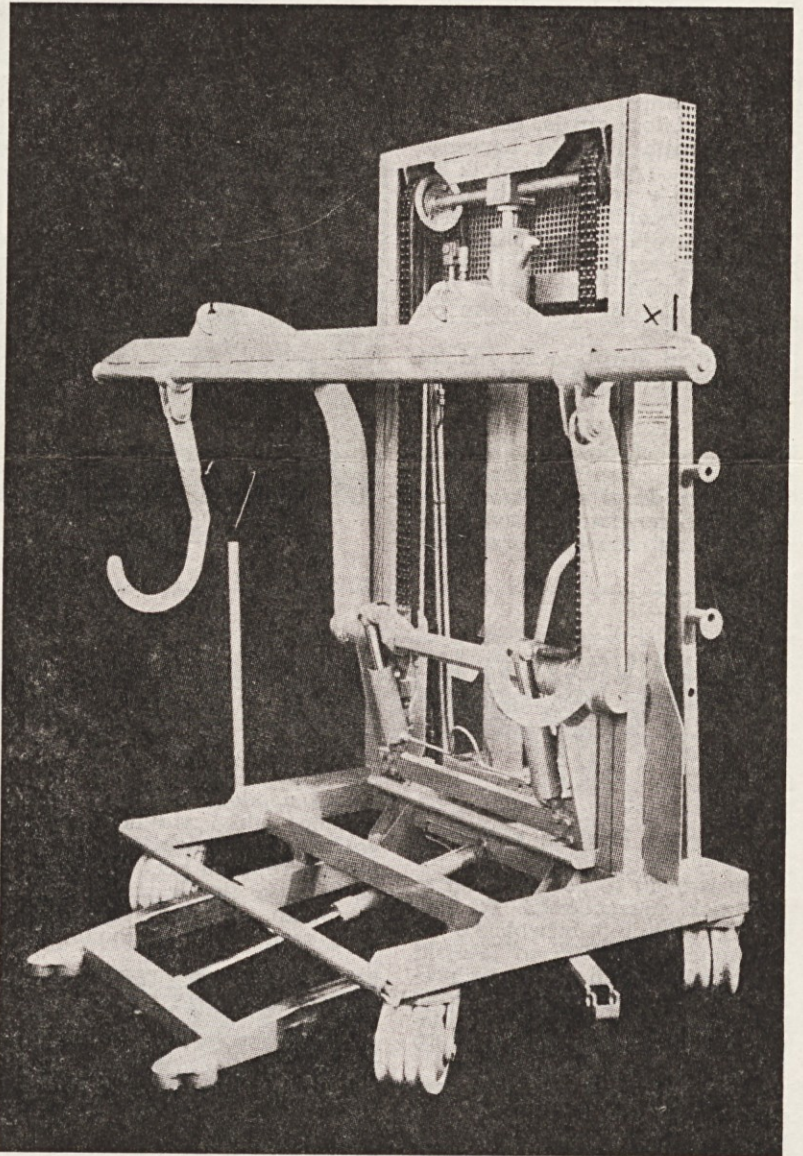
- kontrolo,
- uravnavanje,
- rezanje,
- robljenje,
- šivanje,
- zlaganje,
- pakiranje.

Med zanimivostmi iz področja pletilnih strojev je bila nova kvaliteta enobarvnih brisač izdelanih na pletilnem avtomatu KC 5 FBZ firme Mayer. Brisače lahko dela v različnih velikostih in z višino zank od 4 mm do 7 mm. Hitrost stroja je 500 obr/min.

Na njem izdeluje blago od 200 — 280 g/m². Stroj je uporaben tudi za izdelavo posteljnih pregrinj, pa tudi za kopalne obleke.

Tehnična izboljšava na tem stroju je, da je bodičaste igle nadomestil z votlimi iglami in s tem povečal obrate, ker je sedaj prašenje bombažne preje občutno zmanjšano.

Matelič ing. Anton



Sodobno dvigalo za vlaganje osnov

ZAHVALA

Ob izgubi svojega dobrega in dragega očeta

ANTONA KOŽUH

se vsem, ki so mi kakorkoli izrekli sožalje, mi pomagali, darovali cvetje in ga spremili na njegovih zadnjih poti, iskreno zahvaljujem.

ROZKA KOŽUH

ZAHVALA

Ob izgubi mojega očeta se iskreno zahvaljujem sodelavcem za darovani venec, udeležbo na pogrebu in za izrečeno sožalje.

MARIJA DOLENC

Tehnični napredek na področju oplemenitenja

Na razstavi tekstilnih strojev v Milanu sem si ogledal vse firme katere so razstavljale, posebno pa sem se zadržal pri naših dosedanjih dobaviteljih, firmi Jasper in Jagrie. Firma Jasper je razstavljala barvni aparat za univerzalno uporabo, tako barvanje osnovnih valjev, križnih navitkov barvanje vlaknen in barvanje navitkov iz novih predilnih navitkov BD. Oprema aparata je bila zares popolna, vpeljana je nova regulacija za popolne avtomatske aparate s pomočjo računskega stroja. Zanimiva je rešitev omenjene firme, izpuščanje flote iz aparata pri 1300 C (kar je v velikem pomoč pri barvanju poliester vlaknen).

Druga firma je Jagrie, ki je razstavljala kompletni asortiman. Zanimive so bile rešitve znanega »Lilloc« stroja, ker je na takih strojih mogoče barvanje metražnega frotirja. Stroj je bil razstavljen v več inačicah, razlike so v kapacitetah ter opremljenosti stroja. Firma Jagrie je imela tudi zanimiv aparat za barvanje križnih navitkov z zelo majhnim flotnim razmerjem od 1 : 3 — 1 : 8.

Omenjeni stroji so že več let v preizkušanju pri različnih tovarnah, seveda pa je uporaba njih še s tehnološkega gledišča vprašljiva. Proizvajalci kot so Obermaier, Krantz, Thies, Henrikson ter drugi so pokazali tudi mnogo novitet, večinoma novitet gre na račun univerzalnosti

barvalnih naprav.

Omembe vredne za naše razmere so še posebno stroji za oplemenitenje metražnega frotirja. Bilo je veliko novosti na izpopolnjenih linijah za barvanje in beljenje, seveda so te naprave za nas v tej fazi nezanimive zaradi velikih kapacitet teh strojev.

Posebno poglavje oplemenitenih strojev predstavljajo sušilni stroji. Posebno izstopajo že znanе tovarne Artos ter Famatex poleg so pa še druge Ruckh, Obermaier, Krantz, Brückner.

Firma Artos je prikazala kompletno opremo sušilnih strojev

za različne namene. Zanimiva je bila rešitev inpregnacije na tkanino, ki enostransko prevlečuje s kemikalijami za različne težje tkanine. Dodatna oprema vseh strojev je izredno popolna, posebna rešitev je tudi kontinuirni izpiralni stroj, kateri porabi manj vode od običajnih. Za nas je še ena rešitev; to je vakumiranje tkanin pred razpenjalno-sušilnim strojem. Ta rešitev je v kombinaciji z izpiranjem, ožemanjem ter vakumiranjem tkanin. Rešitev je interesantna tudi za obdelavo metražnega frotirja, določnih kvalitet.

T. F.



Tudi barvarna kliče po modernizaciji

Zanimivosti o kitajski svili, njenem tiskanju in barvanju

1. Zgodovina kitajske svile

Po izročilu so poznali svilo že v kitajski prazgodovini. To trditev opravičujejo arheološke izkopanine. Leta 1926 so kitajski arheologi objavili najdbe iz neolitika. Med njimi so bili kokoni, ki jih je rezal človek. Potemtakem so že med 5.000 in 15.000 leti začeli rabiti kokone.

V dinastiji Šang (1.700 — 1.200 leti pred našim štetjem) so imeli že visoko razvito: gojitev murv, gosenc-sviloprejk, bub, izdvajanje zapredkov in tkanje svile. Po Knjigi pesmi, najstarejši kitajski pesmarici, so za dobo dinastije Džeu med 1.100 in 800 leti pred našim štetjem že proizvajali različne vrste svile: džuan (grobo svilo), hu ali čeu (običajno svilo), hu ali džeu (kitajski krep) itd.

Med predmeti, ki so jih zakopali z mrtveci iz časa 800 let pred našim štetjem, in so jih izkopali arheologi, je bilo često najti risbe različnih svil, ki so jih bili rabili pri povijanju mumij. Tudi to izpničuje verodostojnost opisov v klasičnih delih. V Muzeju Stare palače v Pekingu je očiuvan nož iz jada, ki

sodi v dobo dinastije Džeu, na katerem je upodobljena svila. Če to upodobitev natanko opazujemo, lahko vidimo, da je voščena plast debelejša od osnutka preje. Ta prikaz pa pomeni hitrejšo tkanje. Da bi temu bilo tako, so morali svojo tehniko zasnovati z racionalnejšim



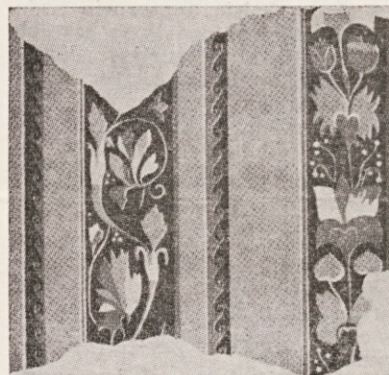
Tkanina, pretkana z osembarvno risbo iz 10.—13. stoletja

izdvajanjem več kot tisoč metrov svile in je svila različno debela sredi in ob skrajnicah vsakega kokona, tje težko ohraniti voščeno plast debelejšo od osnutka preje. Razen tega je treba pri tkanju kitajskega krepa izredno čvrsto uvijati svilen nit. Dejstvo, da so že za dinastijo Džeu znali obvladati debelino svile, jo čvrsto uvijati in ji očuvati trdnost, potem pa tkati kitajski krep, izpničuje visok razvoj tedanje tehnike izdvajanja svilenih zapredkov kokonov.

Na Kitajskem so gojitev sviloprejk, murv, predenje in tkanje izza davnine zaupali izključno ženskam. Številne pesmi iz Knjige pesmi opisujejo, tako tedanje žene goje sviloprejk, zbirajo murvino listje, tkejo in barvajo svilo, ki jo morajo oddati pod poniževalnimi pogoji tedanjim vladarjem. Kakor razberemo iz številnih narodopisnih del, sta bila med 300 leti pred našim štetjem in 300 leti po našem štetju gojitev sviloprejk in tkanje svile vsakdanje delo vseh podanic.

Izza dinastije Šang pozna Kitajska državne svilarske delavnice. Za dinastijo Džou (1.200 let pred našim štetjem do 403 leta pred našim štetjem) so vladarji odredili, naj upravljajo svilene

tkalnice številni posebej izšolani strokovnjaki. Po klasični knjigi Gouli so se za dinastijo Džou delile državne delavnice v šest regij s tridesetimi posebnimi strokami, izmed katerih se jih je pet bavilo s tkanjem in barvanjem svile. V dobi dinastije Han (206 let pred našim štetjem do 220 let po našem štetju) so v glavnem mestu Čang-an ustanovili tkalnice svile: »Vzhodna tkalnica svile« in »Zahodna tkalnica svile« v prid cesarske rodbine v Henanu, Šandengu, Sičuanu in drugih proizvajalščih svile pa so poslovali državni obrtniki, ki so zbirali svilo in svilene izdelke za cesarja. Vladarji tistega časa so zelo razkošno živeli, saj so bili celo dvorni psi in konji odedi v svilo. Po 6. in 7. stoletju našega štetja se je državna proizvodnja svile izredno razmahnila. Cesar Jang (vladal je od 605 do 617 leta našega štetja) iz dinastije Suj je ukazal, naj izkopljejo prekop, po katerem je plul na jug z ladjami, katerih jadra so bila iz svilenih tkanin, spremstvo jadrnic pa je bilo dolgo 5 km. Jang-gujfej, ljubica cesarja Hjuanzenga (vladal je od 712 leta našega štetja do 756 našega štetja), člana dinastije Tang, je imela sama zase več nego 700 tkalk in vezilk svile.



Volnena tkanina s štiri barvno risbo iz 3. do 5. stoletja

Med vladavino dinastije Han so začeli izvažati svilo v velikih količinah, tako da je postala po celem svetu cenjeno blago. Spočetka so Perzijci prodajali svilo rimskemu imperiju. Tedaj Evropejci še niso mogli verjeti, da je svila izloček gosenc sviloprejk. Prometne zveze med Kitajsko in Zahodom so Evropejci imenovali »Svileno pot«, Kitajsko pa »Svileno deželo«.

Da bi ohranili tajnost proizvodnje svile, je tedanji cesar na Kitajskem prepovedal izvažati jajčeca sviloprejk gosenic. Kakor je razvidno iz dela Zgodovine dinastije Tang, je prešla tehnika gojitve gosenc sviloprejk iz notranjosti Kitajske v Hotian (v sedanji Avtonomni Hingiang pokrajini Ujgurov). Sele od tu je izvedel Zahod za svilarsko tehnologijo. Po podatkih zahodne zgodovine je 550 let v našem štetju nekemu misijonarju Vzhodnega rimskega kraljestva, ki je prebival več let na Kitajskem in dobil vpogled v tajnost gojitve sviloprejk gosenic, izdvajanja svilenega zapredka in tkanja svile, uspelo v bambusovi palici skriti jajčeca sviloprejk gosenic in prenesti v Evropo svilarsko proizvodnjo.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Najmanjši obseg pravic iz zdravstvenega zavarovanja

Skupščina zdravstvene skupnosti Slovenije je zasedala koncem preteklega meseca. Delegati so sprejeli predlog samoupravnega sporazuma o najmanjšem obsegu zdravstvenega varstva v Sloveniji. Sporazum določa obseg neposrednega zdravstvenega varstva, pravice v primeru nesreče pri delu, najmanjši obseg denarnih nadomestil ter določila o osnovi za nadomestilo osebnega dohodka, kakor tudi o participaciji uporabnikov zdravstvenih storitev in določilo kategorij zavarovancev za oprostitve plačevanja določenih prispevkov.

Prispevek uporabnikov t. j. zavarovancev k stroškom zavarovanja je naslednji:

1. 10 dinarjev za zdravila, pomožni in sanitetni material ob prevzemu v lekarni na recept; če je cena posameznega zdravila nižja od 10 dinarjev, plača uporabnik zdravilo v celoti;

2. 40 dinarjev za vsak prvi obisk zdravnika na domu, ki je opravljen na zahtevo uporabnika;

3. a) 20 dinarjev za vsak prvi pregled pri vsakem zdravniku — specialistu, razen za preglede v dispanzerjih;

b) 40 dinarjev za vsak prvi pregled pri vsakem zdravniku — specialistu, če uporabnik ne predloži napotnice, kadar je ta predpisana s statutom zdravstvene skupnosti;

4. 30 dinarjev za prevoz z reševalnim ali drugim posebnim vozilom;

5. a) 100 dinarjev za protezo, ortotične pripomočke, aparat za ekstenzijo prosto stoječi posteljni trapez in invalidski voziček. Če pa zavarovana oseba dobi v uporabo že rabljen

g) 20 din za berglje;
h) 100 din za nepodložene usnjene rokavice, estetske rokavice za protezo, navleke za krnpo amputaciji, gumijasto žimnico;



Vedno moramo biti pripravljeni, saj ne vemo kdaj lahko izbruhne požar

aparati za ekstenzijo, prosto stoječi posteljni trapez ali invalidski voziček, ne prispeva k stroškom;

b) 150 din za ojačevalni slušni aparat in za aparat za omogočanje glasnega govora;

c) 60 din za kontaktna stekla in lasuljo;

d) 250 din za ortopedске čevlje;

e) 60 din za pripomočke za oči;

f) 100 din za kilne pasove;

i) 30 din za razprševalnih ali inhalator.

K zobozdravstvenim storitvam prispevajo zavarovanci naslednje:

— za vsako polno prevleko 110,-

— za vsako estetsko prevleko 13,-

— za vsako krono (z zatičkom) 160,-

— za vsak člen (v mostičku) 70,-

— za vsak inlay 65,-

— za vsako nadomestitev fasete, cementiranje stare prevleke, demontažo prevleke itd. 20,-

— za vsako totalno protezo 230,-

— za vsako parcialno protezo 29,-

— za vsak obturator 40,-

— za vsako opornico 280,-

— za totalno protezo po Meistu 350,-

— za vsak jahač ali gred 55,-

— za vsak fiksni ortodontski aparat 28,-

— za vsak snemni ortodontski aparat 135,-

— za vsako reparaturo, prilagoditev, podložitev ali reokluzito stare proteze 35,-

— za vsako visil protezo 405,-

— za neobvezna cepljenja 5,-

V primeru upravičenega uveljavljanja zdravstvenega varstva v tujini prispevajo uporabniki 30% cene zobozdravstvenih storitev in pripomočkov ter 20% cene zdravil.

K pripomočkom za zdravstvene storitve in pripomočke iz tega sporazuma pa ne prispevajo uporabniki, kadar uveljavljajo pravico iz najmanjšega obsega zdravstvenega varstva v primeru nesreče pri delu ali obolenja za poklicno boleznijo ter uživalci stalnih družbenih pomoči.

S tem povzetkom smo želeli spoznati zavarovance o deležu uporabnikov za zdravstvene storitve, sicer bo pa o tem še razpravljala tudi regionalna zdravstvena skupnost.

A. K.

Kaj nam pomeni turizem

Naj ne bo odveč, če spregovorim nekaj besed o turizmu. Posebna postavka v gospodarstvu vsake države je turizem. Navadno si nepoučeni mislijo, da to predstavljajo hoteli, planine, morja, reke, kopališča in podobno. To je dejavnost, ki zajema ostala področja kot so: ceste, železnice, letališča, servisne službe, muzeji, kulturni spomeniki, igrišča, parki itd. Vsekakor se naši občani tega pomembnega

vira dohodka le premalo zavestno. Na tem področju bi lahko mnogi doprinesli svoj delež n.p. z izdelovanjem raznih spominkov, oddajo sobe za turiste, skrb za ureditev okolja, vozorno vzdrževanje parkov, zelenic in podobno. S takimi posebnostmi, bi si kraj privabil domače in tuje turiste ter si tako ustvarjali dohodek za sebe in družbo. Če se ozremo okoli sebe bomo videli, kako daleč smo še za so-

dobnim turizmom. Nekaj primerov: Okolica malega gradu je vsa zasuta s papirjem in drugim odpadnim materialom, Streliška ulica, ne daleč od skakalnice, je smetišče od konzerv do stanih štedilnikov, ob robu gozda zaprških kašč je odlagališče razne navlake, za garažami pri železniški postaji je vse polno pločevinastih in plastičnih škafel od motornega olja, obrežje Bistrice je nasuto z vsemi vrstami odpadkov naše civilizacije. Od otrok in odraslih, ki hodijo po ulicah letijo čiki, papirčki, ogrizki in kaj bi še vse našteval saj vemo kakšni smo. Naš odnos do okolja v katerem živimo je nekulturen in mačehovski. Zelenice ob stanovanjskih blokih so vse pohojene in steze križem krašem. Po njih hodijo tudi tisti, ki druge vzgajajo. Ozrmo se malo čez Karavanke na avstrijsko Koroško, opazili bomo glede urejenosti občutno razliko. Vsaka stvar je na svojem mestu. Lični smerokazi, čisto okolje okrog stanovanjskih hiš, postavljena kmečka dvorišča itd. Star pregovor pravi: »kakšno je dvorišče, takšen je gospodar«.

Naša država je bogata na kulturnih znamenitostih in lepoti, toda na žalost vsega tega

bogastva ne znamo v polni meri izkoristiti. To ni šala, čeprav se tako bere posebno še, če povem, da naša država pričakuje letos dohodka od turizma približno eno milijardo dolarjev. To pove tudi številka, da je bilo letos zabeleženih skoraj 35 milijonov nočitev tujih gostov. Zanimivo je da je bilo npr. v Sloveniji v tretjem letošnjem četrtletju skoro polovico več tujih kot domačih gostov. Tuji zelo radi obiskujejo naše kulturne in zgodovinske zanimivosti.

Podatki kažejo o izredno velikem zanimanju za partizansko bolnico »Franjo« pri Cerknem. Potem se je izredno povečal obisk Ljubljanskega gradu, Baze 20 v kočevskem Rogu, gradu celjskih grofov pa muzejev cerkvene umetnosti, na Blejskem otoku. Izredno zanimanje je za Muzej talcev v Begunjah na Gorenjskem.

Čeprav je tudi naše mesto bogato s kulturnimi znamenitostmi pa vse to skrivamo turistom. Mali grad je ponavadi zaprt, ravno tako muzej. Za cerkev Sv. Primoža najbrž ne zve noben turist. Na pomembnih javnih stav-

Nadaljevanje na strani 8



Pogled na Lucijo pri Portorožu

Pismo vojaka

Tov. Karlo, prejel sem vaše pismo v katerem navajate, da niste dobili našega glasila. Glasilo smo vam poslali in ste najbrž med tem časom ugotovili, da ste s številkami na tekočem. Oprostite mi, ker vašega prispevka nisem mogel objaviti v zadnji številki, zato ga objavljam v naslednji. Obljuba, ki se jo dali, ste z vojaško doslednostjo tudi izpolnili.

Napisali ste prispevek o zgodovini in kulturni zanimivosti republike Črne gore. Pravite, da je Črna gora zelo slikovita in hribovita dežela. Skozi Črno goro tečejo bistrre reke kot so Morava, Zeta, Strumica itd. Čeprav je malo ravnice in polj, črnogorsko ljudstvo neizmerno ljubi svojo domovino, kar je nešteto krat dokazalo v preteklosti. Za svobodo so se Črnogorci borili stoletja in stoletja proti Benečanom, Turkom in drugim osvajalcem. Poleg borbe za svobodo se je črnogorsko ljudstvo tudi izobraževalo in v Cetinju zgradilo prvo šolo in tiskarno v takratni Evropi. Črnogorci so bili zelo ponosni, da so bili eden izmed prvih balkanskih narodov, ki so imeli svojo lastno tiskarno in pisano besedo. Velik просветitelj črnogorskega ljudstva je bil PETER PETROVIČ-NJEGOŠ, ki je bil vladar deželnega prestola in pesnik. Živel je plodovito, vendar kratko. Njegova dela so znana ne samo v Jugoslaviji ampak tudi izven nje. Za zadnji dom počitka si je izbral v ponosnih črnogorskih planinah, to je na gori Lovčen. Pravite nadalje Karlo, da ima Črna gora mnogo naravnih lepot kot so Boka Kotorska, ki je kot pravijo biser Jadrana in lepa obmorska mesta Hercegnovi, Tivat, turistični otok Sv. Stefana itd. Skozi črnogorsko gorovje se gradi proga Beograd-Bar, s katero se bo Črna gora povezala z osrčjem Jugoslavije. Proga bo kmalu gotova in bo pomembna prometna žila med Barom in Beogradom.

Nadaljevanje s strani 7

bah ni nobenih napisov, ni informacij in prospektov. Ni dolgo tega sem govoril z nekim inozemskim turistom in me je vprašal kje bi dobil kratek zgodovinski oris mesta Kamnik, da bi se rad seznanil z njegovimi znamenitostmi. Na žalost mu nisem mogel tega povedati. Vprašal sem ga, če je bil na Trgu talcev. Rekel je, da je videl spomenik toda ne ve kdo je ta osebnost. Ko sem mu povedal, da je to naš velik Slovenec in da so na tem trgu obesili talce, se je turist izredno začudil. Nič čudnega ni, da turizem v našem kraju še ni dobil pravega mesta pri ustvarjanju deviznega dohodka, ker se do njega neodgovorno ponašamo. Trudimo se sicer, da bi ga uvrstili med glavne postavke v občinskem gospodarstvu toda preveč razpravljamo in premalo storimo.

-da

Bar se bo pa razvil v pomembno jugoslovansko luko v srednjem Jadranu.

Tov. Karlo, objavil sem povzetek vašega pisma in prosim da se še kaj oglasite s kakšno

novico iz vaših osebnih doživetij. Zahvaljujem se vam za sodelovanje in vam želim vse najboljše v letu 1976.

Urednik

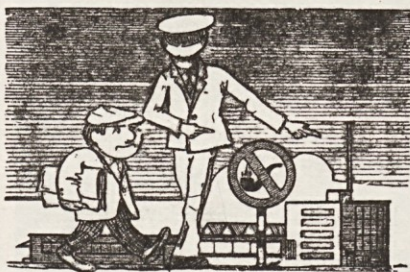
Nagradni razpis

V mesecu novembru je služba za raziskavo tržišča razpisala nagradni natečaj za geslo o kvaliteti Sivilanitovih proizvodov. Tudi Kamniški tekstilec je razpisal nagrado 500,— din za najboljši prispevek in fotografije dveh tiskanih strani. Na oba razpisa se na žalost ni nihče odzval. Ob taki pasivnosti predvsem naših strokovnih delavcev,

človek ostane brez besed. V tem primeru si zastavimo nekaj vprašanj.

Ali ljudje ne berejo tovarniških informacij ali so bile informacije nerazumljive, ali prelahko zaslužimo denar, ali smo tako zavzeti, da nimamo časa razmišljati ali pa postajamo nezainteresirana in neizobražena družba.

KADROVSKE VESTI



Sprejeti na delo:

Romšak Jože	v DE 20
Frantar Boris	v DE 30
(vrnitev iz JLA)	
Skrlep Marija	v DE 30



Poroke:

Senica Anica por. KLEMENC
Mavrič Vera por. ŠNABL
Zveržina Štefka por. BURJA
Štimac Marta por. KONCILJA
Poljanšek Anica por. SUŠNIK

Na novi življenjski poti jim že limo mnogo skupne sreče in zadovoljstva.



Rodili so se:

Cradišek Mileni — hči
Balantič Anici — sin
Prelesnik Majdi — hči
Erzar Slavki in Juretu — sin

Mamicam in očku čestitamo k srečnemu dogodku, otročičkom pa želimo zdravje in dobro počutje.



Sprejem gostov pred tovarno ob otvoritvi preurejene trgovine

Tudi letos je naše
najmlajše obiskal
dedek Mraz



»KAMNIŠKI TEKSTILEC«
GLASILO DELOVNE
SKUPNOSTI
TOVARNE »SVILANIT«
KAMNIK
UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR
ODGOVORNI UREDNIK
KONDA ALOJZ
NAKLADA: 700 IZVODOV
TISK: PAPIRKONFEKCIJA
KRŠKO